

Festival Maribor: nenavaden programski pogum

Koncertni spored letošnjega festivala je zaznamovan s tognettijevsko pestrostjo, še opazneje kot prejšnja leta.

Jure Dobovišek
tor, 06.09.2011, 08:00

Orkester Festivala Maribor, foto: Arhiv Festivala Maribor
Spremljali smo uvodne koncerte FM 2011 v dvorani Union in cerkvi sv. Alojzija v Mariboru 1., 2. in 3. 9. 2011.

Festival Maribor 2011 se je izoblikoval, kot lahko razberemo iz besed umetniškega vodje **Richarda Tognettija**, iz finančne onemogočenosti prvotnih snovalskih sanj (med drugim o izvedbi Čarobne piščali) in spremnega občutka ničnosti.

Tako se je menda ideja nič spreobrnila v temeljni programski vzgib. Nanjo se je navezal tudi otvoritveni »govor« **Marka Letonje**, površinski skeč, sklenjen z marsikomu (največkrat Zappi) pripisovanim, pa že močno obrabljenim citatom (»Talking about music...«).

Koncertnih sporedov letošnjega festivala pa pravzaprav – morda k sreči – ne moremo vselej neposredno oziroma v celoti povezati z njo. Že na prvi pogled je vanje vpisana tognettijevska pestrost, še opazneje kot prejšnja leta pa tudi želja po pomenljivem sopostavljanju skladb in

sploh nenavaden programski pogum, s katerim so se že na uvodnih dveh večerih skoncentrirale izvedbe velikih orkestrskih partitur **Lutoslawskega, Ligetija, Bartóka in Janáčka**.

Tako imenovana osrednja slovenska orkestra (radijski in SF), v nasprotju z mariborskim festivalskim stalna, lahko o podobnem zamahu za zdaj le sanjata. Na tem mestu gre napovedovalno izpostaviti koncert, ki se na FM obeta v četrtek. Naslovljen je 1945; na njem bodo na primer Boulezove Notacije zastopale »leto nič« povojnega modernizma, z nasprotne strani pa bo osvetljevala omenjeno časovno prelomnico Straussova žalostinka nad ruševinami starega sveta (Metamorfoze).

Vrhunec z Lutoslawskim

Tudi v Beethovnovi simfonični tvornosti, že tradicionalnem Tognettijevem programskem elementu, lahko vidimo nov začetek – svetovnonazorsko osvestitev simfonije. **Beethovnov** simfonični prvenec, izvedbeno premerjen z nenehno odrezavostjo ritmičnih in dinamičnih poudarkov (Menuet na primer kot prava predskercozna nagajivost), je bil postavljen v središče otvoritvenega koncerta, ki je sicer dosegel vrhunec z Lutoslawskim, tj. z reprezentativnim delom v kontrolirano aleatorični tehniki, ki jo je skladatelj razvijal v poznih šestdesetih letih. Knjigo za orkester je Tognetti prebiral v napetem razmerju med kompaktnimi ločnicami (»poglavji«) in nalagajočimi se teksturami.

Manj posrečeno, preveč le iz metričnih utripanj (in ne tudi iz plastificiranja zvočnih skupin), posledično pa s pridihom avtomatizma, se je postavila Janáčkova Sinfonietta, sama po sebi odlična programska stopnica k Lutoslawskemu. Poleg tega je pokazala na omejeno akustično zmogljivost Unionske dvorane, ki neusmiljeno zbija temne oziroma nižje orkestrske registre in prebojnost trobil. Tako je trobilni ansambel s fanfarami segel na mejo agresije in v finalu povsem preglasil godala.

Takemitsujevo melanholično Nostalgijo (solist je bil Tognetti) smo zlahka sprejeli kot nežno festivalsko ogrevanje; na ravni kompozicijske asociativnosti pa se njena vloga v sporedu ni zdela določna. Podobno velja za Krik zemlje **Petra Sculthorpa** (ta skladba se pomika na revialni rob), ki je odprla drugi večer in izpadla kot minutažni privesek k sijajni organski zvezi med Ligetijem in Bartókom.

Surovo čvrst Bartók

Ligetijev Violinski koncert je dialogiziral z Lutoslawskim prejšnjega večera kot še ena pot (v tem primeru palimpsestna in sintetizirajoče nadgrajena) k razvezovanju predhodne, modernistično stroge avtorske pisave. Tudi Ligetijeva pozna mojstrovina se odpira kot nekakšna knjiga – oblik, starih in novih tehnik, izročila in avantgardne radovednosti oziroma napol distanciranega pogleda nanjo.

Stopnjevalsko izživeti to »heteromorfno zlitje« je seveda velik izziv, ki so mu bili izvajalci, violinist Tognetti in Festivalski orkester pod vodstvom Marka Letonje, kos z nepopustljivo intenziteto (orkester ne vselej s popolno ritmično čistino) vse do finalnega stavka, »sinteze sinteze«. Letonjeva interpretacija Bartókovega Koncerta za orkester je surovo čvrsta, navzven zmagovita, v notranjosti pa naveržena med muzikalno polne in formalistično brezdušne momente.

Celota programov na FM ostaja zavezana stikom med mnogostilno odprtimi in posamičnimi čistimi staroglasbenimi enotami. Sobotna matineja je bila ekskluzivno posvečena baroku in temu ustrezno umeščena v cerkev sv. Alojzija, ki ima prijazno kratek odmev, a vendarle tolikšnega, da v izvajanju terasne dinamične dramaturgije tišje etape pogosto niso našle profiliranosti, enakovredne glasnejšim.

Na sporedu so bili **Biber**, **Vivaldi** in **Bach**. Posebnost smo prejeli z violsko transkripcijo Prve suite za violončelo, v izvedbi violistke **Diemut Poppen**, ki je z neko žlahtno zadržanostjo zarisala (bolj kot razpirala v neskončnost) Bachov univerzum.

Prevezemala nas je tudi Vivaldijeva teatralika, s stilistično prepričljivim temperamentom Godalnega orkestra FM in solo koncertanti, violinistko **Satu Vänskä**, še zlasti pa z violončelskim »dvojcem« – **Moniko Leskovar** in **Giovannijem Sollimo**.